

**Wzorce współpracy polskich samorządów ze słowackimi
w Euroregionie Tatry oraz perspektywy rozwoju tej współpracy**

Współpracę polskich samorządów znajdujących się pośrodku pogranicza polsko-słowackiego można rozpatrywać na wielu płaszczyznach, biorąc pod uwagę m.in. charakter, tematykę i formę współpracy, skalę i stopień zaangażowania partnerów, jej aspekt historyczny, społeczny, kulturowy czy też geograficzny tj. sąsiedztwo partnerów po obu stronach granicy oraz walory przyrodniczo-krajobrazowe ich usytuowania.

Obszerność zagadnienia, a przede wszystkim cel niniejszej analizy, tj. ukazanie dobrych praktyk dotychczasowego polsko-słowackiego współdziałania i wskazanie potencjalnych kierunków jego rozwoju, implikują ograniczenie zakresu tego opracowania. Przyświecać mu będzie koncentracja wokół możliwości jego praktycznego zastosowania do przyszłych wspólnych działań polskich samorządów z partnerami ze Słowacji. Kluczowe jest zatem udzielenie odpowiedzi na pytanie: jakie działania podjąć, aby maksymalizować korzyści płynące z polsko-słowackiej współpracy, wykorzystując walory, lokalizację i uwarunkowania działalności polskich samorządów współtworzących Euroregion „Tatry”.

Tytułem krótkiego wprowadzenia w tematykę związaną z Euroregionem Tatry należy wyjaśnić, że inicjatorami tej partnerskiej współpracy w zinstytucjonalizowanej formie było 16 polskich samorządów: w tym 3 miasta: Nowy Targ, Rabka i Szczawnica oraz 13 gmin: Biały Dunajec, Bukowina Tatrzańska, Czarny Dunajec, Czorsztyn, Jabłonka, Krościenko, Lipnica Wielka, Łapsze Niżne, Nowy Targ, Ochotnica Dolna, Raba Wyżna, Szaflary i Gmina Tatrzańska¹, a w Republice Słowackiej przedstawiciele miast i wsi z powiatów: Dolny Kubin, Liptowski Mikulasz, Poprad i Stara Lubownia – sygnatariusze Umowy o utworzeniu transgranicznego związku „EUROREGION TATRY”, która została podpisana w dniu 26 sierpnia 1994 r.

Na przestrzeni 26 lat działalności skład samorządów tworzących Euroregion Tatry ulegał zmianom. Nie zmienił się jednak „oddolny” charakter inicjatywy zrzeszania współpracujących samorządów. Przystąpienie do niego jest dobrowolną i samodzielną decyzją podjętą w formie uchwały właściwych organów danego samorządu i usankcjonowaną stosowną uchwałą Kongresu Euroregionu Tatry. Według stanu aktualnego na grudzień 2020 roku w ramach Euroregionu Tatry współpracuje **30 samorządów polskich** z województwa małopolskiego oraz 101 słowackich jednostek samorządowych z terenu trzech krajów (odpowiedników polskich województw): preszowskiego, żylińskiego i koszyckiego. Pierwotne grono 16 polskich jednostek poszerzyło się o **3 powiaty**: limanowski, nowotarski i tatrzański, o **7 miast lub gmin miejsko-wiejskich**: Limanową, Mszanę Dolną, Muszynę, Piwniczną Zdrój, Stary Sącz, Zakopane, Suchą Beskidzka a także o **8 gmin wiejskich**: Jodłownik, Nawojową, Kościelisko, Poronin, Raciechowice, Rytro, Spytkowice oraz Uście Gorlickie. Natomiast z członkostwa w Euroregionie zrezygnowały miasto Rabka oraz gminy: Biały Dunajec² i Krościenko nad Dunajcem. Wycofanie tych samorządów nastąpiło z przyczyn ekonomicznych

¹ Gmina Tatrzańska w latach 1992-1994 była gminą miejsko-wiejską z siedzibą w Zakopanem, która została zlikwidowana w dniu 30.12.1994 r., a z jej obszaru wyodrębniono gminę miejską Zakopane oraz gminy wiejskie: Kościelisko i Poronin (Dz.U. z 1991 nr 87 poz.397 i Dz.U. z 1994 nr 132 poz. 671)

² Na podstawie informacji, które nie są jeszcze potwierdzone w sposób formalny w skład Euroregionu mają powrócić zarówno Rabka Zdrój jak i Biały Dunajec

i / lub politycznych poprzez uchwały podjęte w tej sprawie przez Rady działające w tych samorządach. Ponadto Gmina Tatrzńska w grudniu 1994 r. została zlikwidowana na skutek państwowych decyzji administracyjnych. W jej miejsce utworzono 3 samorzady: 1 miejski – Zakopane oraz 2 wiejskie- Kościelisko i Poronin.

W pierwszych latach działalności Euroregionu większą inicjatywę w nawiązywaniu kontaktów partnerskich wykazywały polskie jednostki samorządowe i były także aktywniejsze we współpracy. Silnym bodźcem do angażowania się w działalność Euroregionu była możliwość pozyskania środków przedakcesyjnych, które pojawiły się do zdobycia w konkursie ogłoszonym najpierw z Programu PHARE CREDO (Euroregion w Nowym Targu pełnił funkcję jego sekretariatu), a potem z kolejnych edycji Funduszy Programu PHARE CBC dedykowanych współpracy przygranicznej. Pula tych środków nie była zbyt wielka, ale stosunkowo łatwe zasady aplikowania i system wypłacania zaliczek, bardzo korzystny dla realizujących projekty (w przypadku małych projektów nawet do 45% przyznanego dofinansowania, a w większych inwestycyjnych projektach nawet do 80% środków Funduszu na podstawie zawartego kontraktu z wykonawcą robót budowlanych), sprawiały, że zawsze zainteresowanie naborami wniosków było większe niż dostępna kwota wsparcia.

Liderami w tym względzie okazały się te samorzady, które nie bały stawiać czoła nowym wyzwaniom, były uprzywilejowane pod względem lokalizacji - blisko granicy i nie czekały z nawiązywaniem kontaktów ze słowackimi samorządami. Potwierdzeniem tego jest partnerska współpraca Szczawnicy ze słowacką Leśnicą. Bliskie sąsiedztwo graniczących ze sobą samorządów to czynnik, który przesądził o jej nawiązaniu i owocnym długotrwałym współdziałaniu. Gdy w 1996 r. uruchomiono graniczne przejście turystyczne ze Słowacją wówczas Szczawnica nawiązała z Leśnicą współpracę przygraniczną, która usankcjonowana została umową zawartą pomiędzy tymi samorządami w dniu 24 czerwca 1998 roku. Dzięki temu Szczawnica zrealizowała projekt dofinansowywany ze środków Fundusz Phare Credo pt. "Przez komunikację rowerową do współpracy transgranicznej - edukacyjna ścieżka pieszo - rowerowa Szczawnica Leśnica". Do dziś jest to wiodący temat współpracy obu samorządów, który doczekał się doinwestowania w dziedzinie promocji, bezpieczeństwa użytkowania oraz rozbudowy infrastruktury towarzyszącej tej ścieżce z kolejnych programów Unii Europejskiej przeznaczonych na wsparcie wspólnych polsko-słowackich przedsięwzięć (zrealizowane kolejno następujące projekty: „Informacja turystyczna czynnikiem rozwoju gmin przygranicznych” z Funduszu Małych Projektów Euroregionalnych Zintegrowanego Programu dla Polskiej Granicy Wschodniej Phare 1997 z dofinansowaniem w wysokości : 3.061,50 EUR, „Przejścia małego ruchu granicznego jako czynnik turystycznego rozwoju gmin przygranicznych w drodze do Europy” z Funduszu Małych Projektów Phare CBC 2000 dofinansowany w wysokości 7.286,96 EUR, „Promocja pogranicza polsko-słowackiego szansą dla gmin przygranicznych na turystycznym rynku europejskim” Fundusz Małych Projektów Phare CBC 2002 dofinansowany w wysokości 5.463,58 EUR; „Poprawa bezpieczeństwa ruchu turystycznego na ścieżce pieszo-rowerowej łączącej centrum Uzdrowiska Szczawnica ze Słowacją” z Programu Współpracy Transgranicznej Rzeczpospolita Polska – Republika Słowacka 2007-2013 dofinansowanie w wysokości 42 323,63 €. Z tego ostatnio wymienionego programu wykonane zostały także przedsięwzięcia infrastrukturalne, z większą kwotą wsparcia i z udziałem finansowym słowackiego samorządu: projekt pt. „Poprawa jakości infrastruktury turystycznej w rejonie Pienińskiego Parku Narodowego”, - 2 069 894,17 €, dzięki któremu zagospodarowane turystycznie zostały prawobrzeżne wały potoku Grajcarek przekształcone w ponad kilometrową wybrukowaną promenadę spacerową wyposażoną w

elementy małej architektury oraz trzy mostki łączące ją ze ścieżką pieszo-rowerową po drugiej stronie potoku, a w Leśnicy zaadaptowano dom kultury do potrzeb Pienińskiego Ośrodka Turystyki Transgranicznej. Natomiast przedsięwzięcie pn. „Wzrost atrakcyjności turystycznej Szczawnicy i Leśnicy-miast pogranicza polsko-słowackiego poprzez rozbudowę infrastruktury turystycznej” - 1 124 137,17 € zaowocowało w Szczawnicy nowoczesnym dwupoziomowym parkingiem z zapleczem usługowym zlokalizowanymi nieopodal promenady i ścieżki pieszo-rowerowej, a w Leśnicy rozbudowano i zmodernizowano Chatę Pieniny oferującą usługi zarówno gastronomiczne jak i hotelowe, która stanowi końcowy punkt liczącej 6 km ścieżki edukacyjnej pieszo-rowerowej w Pieninach). Szczawnica z powodzeniem od lat współpracuje również z innym samorządem- Miastem Spisska Bela, z którą podpisała umowę partnerską dnia 11.01.1999 r. Przedmiotem współdziałania są zarówno działania promocyjne, infrastrukturalne jak i edukacyjne.

Jednym z pierwszych spektakularnych polsko-słowackich przedsięwzięć, które sfinansowano jeszcze ze środków przedakcesyjnych Phare CBC było wybudowanie mostu zwanego Wyszehradzkim na rzece Smereczek stanowiącej dopływ Popradu na przejściu granicznym Leluchów-Cirč. To wynik współdziałania Muszyny oraz Związku miejscowości przygranicznych leżących nad rzeką Poprad po stronie słowackiej, z którym podpisano umowę o współpracy w dniu 15 października 2002 r. dotyczącą przygotowania wspólnych projektów dla finansowania w ramach celowych funduszy Unii Europejskiej z nastawieniem na PHARE CBC. Miasto i Gmina Uzdrowskova Muszyna należy zresztą do rekordzistów biorąc pod uwagę liczbę podpisanych umów partnerskich z samorządami słowackimi. Do grona słowackich partnerów należą oprócz wcześniej wspomnianego związku m.in. Cirč, Bardejov, Dubovica, Kamenica, Legnava, Lenartov, Lipany, Ľubotin, Stará Ľubovňa, Sulín a także Związek Mikroregionu Mincol w Ľubotinie. Muszyna może również pochwalić się bardzo wysoką skutecznością w pozyskiwaniu środków na rozwój tej współpracy w rozmaitych dziedzinach. Nie sposób je wszystkie tutaj wyliczać.

Odmiennej model współpracy polsko-słowackiej, stricte bilateralny, prezentuje Miasto Limanowa, które ma najdłuższe tradycje w przyjaźni z miastem Dolny Kubin na Słowacji datowanej od roku 1969. Początkowo wzajemne kontakty zdominowane były przez sport, a dopiero później współpraca rozwinęła się na inne dziedziny i dziś współdziałanie realizowane jest na wielu płaszczyznach wykorzystując do tego wszelkie możliwe wsparcie ze źródeł zewnętrznych. Obydwa miasta przystąpiły do Euroregionu w 2000 roku i od tego czasu efektywnie i z powodzeniem realizują rozmaite przedsięwzięcia, począwszy od zorganizowania wydarzenia zwanego Dniem Dolnego Kubina w Limanowej, który uświetnił obchody 35 lat współpracy tych miast. Na ten cel pozyskano dofinansowanie ze środków przedakcesyjnych Funduszu Małych Projektów Programu PHARE CBC 2001 dedykowanego współpracy przygranicznej (w wysokości 6.835,33 EUR). To pozwoliło na zdobycie umiejętności i doświadczenia w aplikowaniu o środki na współpracę, realizacji i rozliczaniu tego typu przedsięwzięć i zaowocowało kolejnymi bardzo ciekawymi inicjatywami z dziedziny kultury, pielęgnowania tradycji kolędniczych, upamiętniania i rekonstrukcji historycznych wydarzeń, budowy infrastruktury do rekreacji – skateparku oraz muszli koncertowej, organizowania transmisji z wydarzeń w partnerskich miastach z wykorzystaniem mobilnego telebimu, restauracji zabytkowych wozów strażackich. Rozwój współpracy tych miast przejawiał się nie tylko poprzez rozszerzenie jej tematyki ale także zaangażowanie w nią kolejnych instytucji z obu miast. Włączyły się w nią zarówno domy kultury jak i biblioteki działające w Limanowej i Dolnym Kubinie. Partnerskie biblioteki zorganizowały warsztaty kulturalne dla dzieci pn.

„Granica czy tylko miedza?” dofinansowane w wysokości 7325,25€. Po udanym debiucie w aplikowaniu o środki unijne z Programu Interreg IIIA Polska-Słowacja 2004-2006, Miejska Biblioteka w Limanowej wraz z Orawską Biblioteką w Dolnym Kubinie kontynuowały współpracę pozyskując m.in. ponad 23500 € wsparcia swoich dwóch przedsięwzięć z Programu Współpracy Transgranicznej 2007-2013. Projekt pt. „Transgraniczny Dialog Kulturowy” adresowany nie tylko do czytelników, ale i do literatów oraz fotografów zajmujących się tematyką pogranicza polsko-słowackiego, zaowocował bardzo interesującym wydawnictwem „Kto ma czas?” oraz pięknym albumem i wystawami stanowiącymi pokłosie przeprowadzonego konkursu fotograficznego. Natomiast w ramach projektu pn. „Transgraniczne przenikanie” wydany został e-book na temat historii, kultury oraz współpracy Limanowej i Dolnego Kubina. Przy tej okazji, nie sposób nie wspomnieć o jeszcze jednym bardzo ciekawym przedsięwzięciu zrealizowanym w Limanowej dzięki współpracy kolejnych instytucji kultury: Muzeum Regionalnego Ziemi Limanowskiej nawiązanej ze słowackim Muzeum w Kieżmarku. Ze środków w wysokości 46611,03 € otrzymanych (za pośrednictwem Euroregionu Tatry) w ramach Programu Interreg VA PL-SK 2014-2020 powstała ekspozycja prezentująca wnętrze i wyposażenie apteki z początku dwudziestego wieku, w której atmosferę minionych czasów dopełniają zrekonstruowane postacie prowadzących ją wówczas właścicieli.

Kolejnym przykładem owocnej współpracy samorządu polskiego ze słowackim są miasta Nowy Targ i Kieżmark, których formalne partnerstwo datowane jest od 1995 r. Należy podkreślić, że obydwie miasta w sposób wymierny wsparły współpracę transgraniczną poprzez nieodpłatne użyczenie swoich nieruchomości na siedziby Związku Euroregion Tatra w Nowym Targu oraz Zdróżenia Region Tatra (dziś zwanego Zdróżeniem Euroregion Tatra) w Kieżmarku, które na podstawie umowy o współpracy tworzą Transgraniczny Związek Euroregion Tatra. Dzięki temu z funduszy przeznaczonych na współpracę polsko-słowacką w centrach obu miast otwarte zostały: Ośrodek Współpracy Polsko-Słowackiej w Nowym Targu (w lutym 2004 r.) oraz Dom Spotkań Słowacko-Polskich w Kieżmarku (w lipcu 2007 r.), które do dziś funkcjonują. Początki współdziałania Nowego Targu i Kieżmarku to współpraca w ramach Euroregionu Tatra, natomiast pierwsze wspólne przedsięwzięcie dofinansowane w wysokości 4965,60€ ze środków PHARE to Prezentacje Nowotarskie, które zorganizowano pod koniec lat 90-tych XX wieku. Potem z następnymi edycjami funduszy przedakcesyjnych dofinansowane w wysokości ponad 15 tys. € zostały: „Album fotograficzny Nowy Targ – Kieżmark wczoraj i dziś” oraz wspólna mapa atrakcji turystycznych Euroregionu Tatra. Po wejściu Polski i Słowacji do Unii Europejskiej, Miasto Nowy Targ z sukcesem aplikowało o wsparcie na kolejne działania ze słowackim samorządem tj. "Polsko-Słowacki przewodnik po atrakcjach turystycznych Nowy Targ – Kieżmark", „Nowy Targ – miasto transgranicznej współpracy polsko-słowackiej", "Nowy Targ-Kieżmark, transgraniczna prezentacja kuchni regionalnej", "Transgraniczna podróż z Nowego Targu do Kieżmarku śladami stroju ludowego" Współpraca rozwijała się także w dziedzinie sportu – czego przykładem jest projekt „Otwarte strefy rekreacji w miastach partnerskich Nowy Targ- Kieżmark, który dotyczył aktywności z zakresu narciarstwa biegowego i uprawiania nordic-walking. Efektem współpracy miast partnerskich jest również film promujący mało znane osobliwości przyrodnicze i kulturowe wokół Tatr. Uzyskane dofinansowanie wymienionych powyżej przedsięwzięć to blisko 155 tys. € z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, a przytoczone projekty to wybrane przykłady, które nie obrazują wszystkich dotychczas wspólnie zrealizowanych inicjatyw. Warto podkreślić, że zarówno Miasto Nowy Targ jak i Kieżmark współdziałały w ramach pierwszego i drugiego etapu Historyczno-kulturowo-przyrodniczego szlaku wokół Tatr realizując inwestycje z nim

związane na swoim terenie. Szlak ten stanowi strategiczne przedsięwzięcie Euroregionu Tatry, o którym więcej informacji przedstawionych zostanie w dalszej części niniejszego opracowania. Ponadto oba partnerskie samorządy brały udział w realizacji innego równie prestiżowego przedsięwzięcia jakim był projekt sieciowy pt. *Od Euroregionu „Tatry” do Europejskiego Ugrupowania Współpracy Terytorialnej*”. Pomysłodawcą i inicjatorem tego projektu był Związek Euroregion „Tatry” który wraz ze Zdużeniem Region Tatry i w partnerstwie z Nowym Targiem i Kieżmarkiem otrzymały dofinansowanie z Programu Współpracy Transgranicznej PL-SK 2007-2013 w wysokości 190670,14 EUR na działania umożliwiające utworzenie Europejskiego Ugrupowania Współpracy Terytorialnej zwanego TATRY. Wyjaśniając pokrótce, EUWT oznacza podmiot o charakterze międzynarodowym, który w swoich strukturach ma przedstawicieli z różnych państw członkowskich Unii Europejskiej i posiada osobowość prawną. Jego utworzenie umożliwiło rozporządzenie (WE) nr 1082/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 5 lipca 2006 r., a tworzenie EUWT ma na celu ułatwić podejmowanie i prowadzenie wspólnych działań realizowanych przez władze regionalne lub lokalne z różnych państw UE. Wspomniany wyżej projekt pozwolił na wypracowanie optymalnej formuły działania, struktury oraz określenia celów działalności tego nowatorskiego podmiotu, co nie było wcale takim zadaniem zważywszy na fakt, że w Polsce wówczas odnotowane było tworzenie się tylko jednego EUWT o odmiennym modelu zakładania i funkcjonowania niż realia i potrzeby występujące w środkowej części pogranicza polsko-słowackiego.

O sukcesie i randze tej inicjatywy świadczą następujące fakty: rejestracja EUWT TATRY w dniu 20 września 2013 r. w rejestrze EUWT prowadzonym przez MSZ oraz prężne działanie EUWT TATRY, którego rezultaty w ciągu zaledwie 5 lat funkcjonowania zyskało uznanie Komitetu Regionów i otrzymało nagrodę EGTC Award „Building Europe across borders” przyznawaną najlepszym EUWT stanowiącym przykład dobrych praktyk.

Wracając do Miasta Nowy Targ, warto wspomnieć także o jego współpracy z Samorządowym Krajem Žylińskim i Obec Ludrova w ramach projektu pn. Śladem zabytków techniki z Podhala na Liptów. Jej rezultatem jest m.in. wybudowanie i otwarcie Muzeum Drukarstwa w Nowym Targu, którego najcenniejszym eksponatem jest unikatowa na skalę światową maszyna drukarska z połowy XIX wieku pochodząca z fabryki maszyn założonej w Wiedniu przez Christina Leo Mullera i Friedricha Helbiga w roku 1863. Odrestaurowano i zaadaptowano także na cele wystawiennicze Wieżę Wodną zbudowaną w 1899 r. na stacji kolejowej w Nowym Targu i dawniej służącą do obsługi kolei parowej. W ramach tego projektu we wsi Ludrova otwarto Muzeum Papieru Czerpanego po zrekonstruowaniu drewnianego budynku papierni, w którym odtworzono manufakturę produkcji papieru. Natomiast w Muzeum wsi Liptowskiej w Przybylinie zrekonstruowano 950 m trasę kolejki wąskotorowej ze zlikwidowanej Powaskiej Kolei Leśnej. Na te przedsięwzięcie pozyskano wsparcie z Programu Interreg VA PL-SK 2014-2020.

Inną kwestią na jaką należy zwrócić uwagę, rozpatrując zawiązane partnerstwa samorządów polskich i słowackich, to fakt, że gminy wiejskie po stronie polskiej mają silniejszą pozycję i większy potencjał w porównaniu z ich odpowiednikami po stronie słowackiej. Wynika to z odmiennego podziału administracyjnego występującego w Polsce i na Słowacji. W Polsce gmina wiejska to zazwyczaj kilka wsi, natomiast na Słowacji najmniejszą jednostką administracyjną jest obec, czyli każda wieś jest odrębną jednostką administracyjną. Skutkiem tego polskie gminy nawiązują partnerstwa albo z miastami lub z podmiotami zrzeszającymi

więcej jednostek samorządowych. Po tym wyjaśnieniu nie powinno dziwić, że Gmina Jabłonka od lat współpracuje z jednostką samorządową, którą jest Miasto Trstena. O tym partnerstwie zdecydowało także bliskie sąsiedztwo. Współdziałanie dotyczyło zarówno małych przedsięwzięć z dziedziny kultury i sportu jak np. „Wspólny Rozwój Kultury i Sportu na Orawie 2010” czy Budowa wielofunkcyjnego boiska sportowego dla dzieci z Jabłonki i Trsteny-dofinansowanego w kwocie 43521,77 €. Zrealizowano też wspólnie duże przedsięwzięcia infrastrukturalne jak np. "Centrum Kultury Górnej Orawy" o kwocie dofinansowania z EFRR 2167386 €, w ramach którego w pobliżu budynku Urzędu Gminy Jabłonka wybudowano nowoczesny dom kultury oraz wykonano modernizację Domu Kultury w Trstenie. Ponadto wiodącym tematem współpracy na Orawie była ochrona środowiska, co potwierdzają następujące projekty: „Poprawa czystości rzek regionu Orawy – Czarna Orawa, Orawa, Oravica i Jeziora Orawskiego" (dzięki dofinansowaniu w kwocie: 2.659.884 euro wykonana została kanalizacja w Jabłonce oraz powstała oczyszczalnia ścieków i część kanalizacji w Podwilku, natomiast Miasto Trstena wykonało kanalizację na swoim terenie przy wsparciu wynoszącym 943.488 euro) oraz „Ochrona wód rzek Orawy na obszarze Natura 2000, poprzez budowę kanalizacji w Podwilku, Chyżnem i Trstenie” (kwota wsparcia z Program Współpracy Transgranicznej Rzeczpospolita Polska - Republika Słowacka 2007-2013 wyniosła 3 699 874,84 €). Poza tym realizowane były lub są inne wspólne działania np. w zakresie edukacji. Jednak nie sposób je tutaj wszystkie wymieniać. Natomiast o współpracy w ramach Szlaku wokół Tatr zwłaszcza w I etapie jego realizacji, będzie wspomniane w dalszej części opracowania.

Tytułem uzupełnienia należy dodać, że przedstawione powyżej przykłady partnerstw polskich samorządów ze słowackimi były wyróżniane ze względu na wspólne dokonania w konkursie im. Petera Buriana na najlepiej współpracujące samorzady, który ogłaszany był już sześciokrotnie przez Euroregion „Tatry”. O przyznaniu nagrody decydowała polsko-słowacka kapituła konkursu składająca się z ekspertów z dziedziny współpracy transgranicznej. Laureatem pierwszej edycji konkursu były Miasto Limanowa z Dolnym Kubinem, w drugiej edycji równorzędnie nagrody otrzymały Gmina Jabłonka z Miastem Trstena, oraz Miasto Nowy Targ wraz z Miastem Kieżmark. Natomiast partnerstwo Szczawnicy z Leśnicą było laureatem czwartej edycji tego konkursu.

Z perspektywy końca 2020 roku narzuca się jedno ogólne podsumowanie, że był to rok wyjątkowo trudny i niekorzystny dla samorządów realizujących projekty oparte na współdziałaniu i kontaktach ze słowackimi partnerami. Restrykcje związane z globalnie szalejącym wirusem SARS-CoV-2 skutkowały zamknięciami granic państwowych, przymusową izolacją społeczeństw, pozbawieniem możliwości swobodnego przemieszczania się obywateli nie tylko poza granicami, ale także wewnątrz własnego kraju. Ta sytuacja wymusiła istotne zmiany w realizacji wspólnych przedsięwzięć. Konieczne stało się przeformułowanie aktywności międzyludzkiej z bezpośredniej, na tą wirtualną, „on-line”. Te niekorzystne okoliczności spowodowały rezygnację z wielu różnorodnych interesujących działań projektowych na rzecz takich, które są dopuszczalne/dozwolone w pandemicznym świecie.

Zapewne żaden z planujących i realizujących projekty menadżerów czy koordynatorów, chociażby posiadał bardzo bogate i wieloletnie doświadczenie zawodowe zwieńczone sukcesami w tej dziedzinie, nie był w stanie przewidzieć skutków tego rodzaju tzw. „siły wyższej” przy formułowaniu/identyfikowaniu możliwych zagrożeń i ewentualnego ryzyka (elementów matrycy logicznej projektów) związanych z wdrażaniem tegorocznych przedsięwzięć projektowych. Po raz kolejny życie zaskoczyło swoją nieprzewidywalnością

również tych, którzy uznawani są za wysokiej klasy profesjonalistów czy ekspertów od współpracy międzynarodowej.

Po tych nieoczekiwanych wydarzeniach unijni decydenci i specjaliści od ustalania wieloletnich ram finansowych zamiast forsować swoją wizję wydawania środków na przeciwdziałanie ewentualnym problemom i hipotetycznie niekorzystnym sytuacjom w krajach skupionych w Unii Europejskiej, musieli zderzyć się z rzeczywistymi problemami występującymi nie tylko w Europie, ale i na całym globie, powstałym po zastosowaniu tzw. prewencyjnych „lock downów”.

W tej rzeczywistości najistotniejsze są odpowiedzi na dylematy: jak skutecznie zapobiec zapaści gospodarczej państw, jak pomóc służbie zdrowia ledwo radzącej sobie z tak wielką skalą zakażeń, czy raczej będącej wręcz na skraju swej wydolności? Jak ustrzec się od zagrożenia lawinowo rosnącego bezrobocia? Jak przeciwdziałać realnemu zagrożeniu o niespotykanej dotychczas skali bankructw przedsiębiorców z sektora usług lotniczych, turystycznych, gastronomicznych i tzw. przemysłu wolnego czasu. Jak pomóc rolnikom i innym przedsiębiorcom, którzy stracili rynki zbytu na skutek uniemożliwienia eksportu swoich produktów oraz zamknięcia lokali gastronomicznych i zamrożenia działalności w hotelach, pensjonatach i innych obiektach związanych branżą rozrywkową? Jak pomóc tym, którzy zmuszeni są do zdalnego uczenia się chociaż nie mają do tego odpowiednich warunków? Jak przeciwdziałać skutkom ubocznym przymusowej izolacji i zamrożenia działalności gospodarczej?

Koszty społeczne są ogromne i nie dotyczą jedynie sfery materialnej. Niepewność jutra, narzucane ograniczenia w kontaktach międzyludzkich, groźba utraty źródła utrzymania, obawa o zdrowie i życie, ale także pozbawienie możliwości podróżowania i uczestnictwa w wydarzeniach kulturalnych zredukowały aktywność ludzką do minimum, co niekorzystnie wpływa na psychikę.

Z tym przede wszystkim borykać się będą społeczności, ale i w konsekwencji także samorządy działające w Europie w najbliższej perspektywie. Zatem nie można tych okoliczności zbagatelizować i pomijać w ustalaniu priorytetów działalności samorządów i partnerskiej współpracy na arenie międzynarodowej.

Biorąc powyższe uwarunkowania pod uwagę planowanie dalszej współpracy powinno koncentrować się wokół działań niwelujących problemy, które wystąpiły w związku z pandemią COVID-19, na miarę swoich możliwości finansowych, organizacyjnych i wykorzystując do tego wszelkie dostępne środki i narzędzia. W ramach swoich kompetencji możliwe jest przecież współdziałanie niosące pomoc osobom, które zostały pozbawione pracy do nabycia nowych umiejętności potrzebnych do działalności w e-commerce, e-usługach. Życie pokazało, że te kompetencje były poszukiwane w dobie ogólnoświatowej kwarantanny.

Izolacja odcisnęła piętno na kontaktach międzyludzkich i antidotum na to powinna być rozsądna aktywizacja społeczności lokalnych. Do tego można wykorzystać to, co pozyskały samorządy w wyniku realizacji projektów – infrastrukturę sportową i służącą szeroko pojętej rekreacji. Biorąc pod uwagę niewątpliwe walory krajobrazowe, przyrodnicze i zaplecze turystyczne pogranicza polsko-słowackiego powinien być położony większy nacisk na działania edukacyjno-krajoznawcze i proekologiczne. Edukowanie i aktywizacja młodego pokolenia w tym zakresie powinna być traktowana priorytetowo. Świat wirtualny zdominował aktywność i działania młodych, co w sposób niekorzystny prędzej czy później skutkować będzie pogorszeniem kondycji psychofizycznej. Zagospodarowanie wolnego czasu w sposób

pożyteczny i wartościowy poprzez wykreowanie mody na postawę zaangażowania, dbałości i odpowiedzialności za swoje „małe ojczyzny”. Popularyzacja i wspieranie działań wolontariackich, ułatwianie rozwoju kreatywności i zainteresowań utalentowanej młodzieży, propagowanie działań solidarnościowych z osobami znajdującymi się w trudnej sytuacji życiowej oraz wzajemnego uczenia się i międzypokoleniowej wymiany doświadczeń, to katalog proponowanych działań aktywizacji społeczności, które powinny znaleźć się w projektach współpracujących ze sobą samorządów. Dotyczą one spraw uniwersalnych i istotnych dla społeczności po obu stronach granicy. Wokół tych zagadnień koncentrować powinny się działania projektowe o charakterze nieinwestycyjnym.

Natomiast rozważając inwestowanie w infrastrukturę konieczne jest podejście strategiczne, przynoszące korzyści długofalowe. Jeśli oczekujemy autentycznego zaangażowania partnerów słowackich w działania projektowe, to nie możemy proponować współpracy przy inwestycjach, z których korzyści będzie czerpać tylko jeden partner. To wydaje się oczywiste, ale patrząc na dotychczas zrealizowane przedsięwzięcia o sukcesie można mówić w tych przypadkach, w których podejmowane działania były dalekosiężne, przynosiły obopólne korzyści i kładły podwaliny pod dalszą współpracę. Takim przykładem jest projekt Gminy Czorsztyn i Czerwonego Klasztoru dzięki którym zbudowana została kładka pieszo-rowerowa łącząca brzegi Dunajca znajdujące się na terytorium Polski (w Sromowcach Niżnych) oraz na Słowacji w miejscowości Czerwony Klasztor. Środki pozyskane na tę inwestycję z Funduszu Małych Projektów Infrastrukturalnych w Programie Współpracy Przygranicznej Polska-Słowacja w sposób diametralny ułatwiły i zintensyfikowały kontakty społeczności lokalnych i polsko-słowacką współpracę w tej części pogranicza.

O znacznie większej skali korzyści, proporcjonalnie do ilości współpracujących ze sobą samorządów, zaangażowanych i pozyskanych na jego realizację środków oraz wizjonerskiej koncepcji (pomysłodawcą był Antoni Nowak – wieloletni dyrektor biura Związku Euroregion Tatry) uporu w dążeniu do jej realizacji (pomimo licznych przeszkód) i strategicznego podejścia do tego przedsięwzięcia od samego początku mówi się w przypadku sztandarowego projektu Historyczno-kulturowo-przyrodniczego szlaku wokół Tatr. Złożoność i skala przedsięwzięcia oraz liczne i nieoczekiwane perypetie na drodze do jego realizacji zasługują na ekskluzywne i obszerne potraktowanie tematu, w postaci odrębnego opracowania, gdzie wypowiedzą się inicjatorzy i liczni realizatorzy tego unikatowego szlaku. Na potrzeby tej analizy przytoczone zostaną zapomniane już dzisiaj fakty, że realizację tego ogromnego przedsięwzięcia zapoczątkowało opracowanie Studium wykonalności dofinansowane ze środków przedakcesyjnych dedykowanych na polsko-słowacką współpracę przygraniczną z Funduszu Małych Projektów Programu PHARE CBC edycji 2002. O środki na opracowanie Studium historyczno-kulturowo-przyrodniczego szlaku dookoła Tatr (trasy piesze, rowerowe, narciarskie, edukacyjne, konne) wniosek złożyła Gmina Czarny Dunajec, otrzymując wsparcie w wysokości 17.474,83 EUR. Potem podjęła się być Partnerem Wiodącym, który w imieniu pozostałych 12 partnerskich samorządów (tj. Miasta Kieżmark; Miasta Nowy Targ; Gminy Szaflary; Gminy Nowy Targ; Obec Hladovka; Obec Huncovce; Obec Liesek; Miasta Liptovský Mikuláš; Obec Nižná; Obec Suchá Hora; Miasta Trstená; Obec Vrbov) aplikował o dofinansowanie budowy I etapu infrastruktury szlaku ostatecznie uzyskując wsparcie z Programu Współpracy Transgranicznej PL- SK 2007-2013 w wysokości: 5.751.096,98 € dzięki czemu w 2015 r. wykonano ponad 93 kilometry szlaku o nawierzchni głównie asfaltowej z miejscami do odpoczynku i serwisowymi. Całość zaprojektowanego szlaku to pętla otaczająca Tatry o długości 250 km. Dotychczas w dwóch kolejnych projektach pozyskano środki na

kolejne odcinki szlaku w wysokości 8886374,48€] co pozwoliło wykonać kolejne 85 km szlaku i zaangażowało następne podmioty – EUWT TATRY jako Partnera Wiodącego oraz 9 samorządów z Polski i Słowacji (II etap) i 8 samorządów (III etap). Warto dodać, że realizacja tego szlaku przyczyniła się do uhonorowania tytułem *Gminy Przyjaznej Rowerzystom* w ogólnopolskim konkursie organizowanym przez PTTK i Ministerstwo Sportu i Turystyki w roku 2016 Gminy Czarny Dunajec i Miasta Nowy Targ, a w roku 2018 Gminy Nowy Targ, Gminy Szaflary i ponownie Gminy Czarny Dunajec. Szlak wokół Tatr uzyskał także w 2019 roku tytuł „Polskiej Marki Turystycznej – kandydata” w programie realizowanym przez Polską Organizację Turystyczną i ówczesne Ministerstwo Turystyki i Sportu.

Sukces odniesiony przy realizacji Szlaku wokół Tatr zainspirował Gminę Czarny Dunajec do kolejnych ciekawych przedsięwzięć tym razem prowadzonych wspólnie z Orawskim Muzeum w Dolnym Kubinie. Wyjątkowość tematyki i innowacyjne, kompleksowe podejście do zagadnienia zawarte w projekcie „Torfowiska wysokie – europejski unikat polsko-słowackiego pogranicza”, dofinansowanym w wysokości 1.061.876,33 z Programu Interreg V-A Polska-Słowacja 2014-2020 przyczyniło się do wyróżnienia go ze strony Komisji Europejskiej jako jednego z 21 finalistów spośród kilkuset projektów z całej Europy rywalizujących w konkursie RegioStars Awards 2018 na najbardziej oryginalne i innowacyjne projekty dofinansowane z Funduszy Europejskich. Nadmienić przy tym należy, że z Polski w finale konkursu znalazły się jedynie dwa projekty. Czarnodunajecki finalista udostępnił mieszkańcom i turystom nowoczesne interaktywne Centrum Promocji i Ochrony Torfowisk, które utworzono w dawnym ośrodku zdrowia w Chochołowie oraz multimedialną, samoobsługową ekspozycję torfowisk z wykorzystaniem licznych audiowizualnych i interaktywnych elementów umiejscowioną w zmodernizowanym, zabytkowym budynku dawnej plebanii na dolnym dziedzińcu Orawskiego Zamku w Dolnym Kubinie. Odrestaurowany został także wagonik kolejki wąskotorowej, który dowoził kiedyś pracowników zajmujących się wydobywaniem torfu. Zainteresowanie jakie wzbudzał wśród odwiedzających nasunęło pomysł aby przygotować projekt dotyczący dawnej kolei w regionie i tak powstał projekt pn. „Muzeum na torach – odkrywamy dzieje kolei wąskotorowej na polsko-słowackim pograniczu”, którego rezultatem jest następny wyjątkowy produkt turystyczny. Niszczące, zabytkowe wagoniki kolejki wąskotorowej zostały odnowione i stanowią teraz mobilną wystawę przedstawiającą dzieje kolei wąskotorowej na polsko-słowackim pograniczu. Powyższe projekty zrealizowane przez Czarny Dunajec są znakomitą potwierdzeniem tezy, że wykorzystanie potencjału jakim jest usytuowanie na pograniczu polsko-słowackim, odkrywcze spojrzenie i nowatorskie podejście do zaprezentowania jego walorów i historii leży u podstaw wartościowych i nietuzinkowych przedsięwzięć. Mało tego, te już zrealizowane projekty są źródłem kolejnych interesujących inicjatyw, wzajemnie się uzupełniających i wzmacniających korzyści wynikające z ich realizacji. Podsumowaniem tego niech będzie wzmianka, że kolejny pomysł już jest i dotyczy uruchomienia odrestaurowanego taboru wąskotorowego. Ponadto do tych wagoników została wytyczona ścieżka rowerowa wraz z oznakowaniem, która prowadzi do głównej trasy Szlaku wokół Tatr.

Jak się powyższe propozycje i przykłady mają się do oczekiwań polskich samorządów na temat przyszłości współpracy z partnerami słowackimi po zakończeniu obecnie realizowanego Programu Interreg VA PL-SK 2014-2020? Pomocne w odpowiedzi na to pytanie są wyniki badania ankietowego przeprowadzonego internetowo w połowie 2020 roku przez Europejskie Ugrupowanie Współpracy Terytorialnej TATRY. Informacja z prośbą o udział w nim

zostały rozesłane zarówno do polskich jak i słowackich samorządów współpracujących w ramach Euroregionu Tatry. Po stronie polskiej 30 samorządów jest ze statusem członkostwa zwyczajnego oraz 3 podmioty, którego członkostwo ma charakter wspierający. Po stronie słowackiej jest 101 samorządów należących do Euroregionu (w tym 14 miast i 87 wsi). Odpowiedzi udzieliło 13 polskich samorządów stanowiących ponad 43% podmiotów w pełni zaangażowanych w działalność Euroregionu (posiadających status członkostwa zwyczajnego), w tym 1 z 3 powiatów (nowotarski), 4 z 9 miast lub gmin miejsko-wiejskich [Mszana Dolna, Muszyna, Nowy Targ i Szczawnica] oraz 8 gmin z 18 [Czarny Dunajec, Czorsztyn, Jabłonka, Lipnica Wielka, Nowy Targ, Poronin, Spytkowice oraz Szaflary]. W formularzu ankiety należało wskazać tematy oraz rodzaje projektów, które jednostki samorządowe chciałyby realizować ze słowackimi partnerami w kolejnym Programie Współpracy Transgranicznej Interreg Polska-Słowacja 2021-2027. Na podstawie udzielonych odpowiedzi można sformułować następujące wnioski:

- I. Wszyscy respondenci są zainteresowani realizacją mikroprojektów (13), niemal wszyscy chcieliby realizować projekty inwestycyjne (12) oraz pragnęliby współpracować ze Słowakami realizując działania projektowe o charakterze nieinwestycyjnym czyli tzw. miękkie (10). Projekty miękkie różnią się od mikroprojektów wyższą kwotą możliwego dofinansowania (w Programie Interreg V-A wsparcie projektów miękkich z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego przekracza minimum 200 tys. EUR, podczas gdy w mikroprojektach dofinansowanie limitowane jest od 2 tys. do 50 tys. EUR jeżeli działania finansuje wyłącznie wnioskodawca projektu albo sięga do 100 tys. EUR pod warunkiem, że wszyscy partnerzy zaangażowani są w finansowanie działań mikroprojektowych). Tylko 4 samorzady chciałyby współpracować w ramach projektów o charakterze sieciowym (czyli w szerokim partnerstwie z różnego rodzaju podmiotami) i tyleż samo (4) wyraża zainteresowanie współpracą dotyczącą opracowania analiz, strategii, programów działania.
- II. Dominującymi tematami przyszłej współpracy samorządów jak wynika z ankiet byłyby:
 - a) Turystyka (11 respondentów)
 - b) Dziedzictwo kulturowe – jego ochrona i upowszechnianie (również 11)
 - c) Dziedzictwo przyrodnicze - jego ochrona i upowszechnianie (również 10).

Pozostałe tematy wzbudziły marginalne zainteresowanie, gdyż tylko 3 samorzady polskie chciałyby współdziałać w zakresie edukacji, a pojedynczo wybrane zostały tematy związane transportem drogowym czy infrastrukturą drogową oraz dotyczące spraw społecznych.

Respondenci mieli także doprecyzować charakter działań, którymi są zainteresowani we współdziałaniu. Do wyboru były następujące kategorie:

- 1) Dostosowanie do zmiany klimatu oraz ochrona przed zagrożeniami związanymi z klimatem dotyczące: pożarów, powodzi, erozji, susz, awarii oraz zarządzanie ryzykiem w tym zakresie (w tym zwiększanie świadomości, ochrona ludności oraz systemy i infrastruktura do celów zarządzania klęskami i katastrofami)
- 2) Zapobieganie zagrożeniom naturalnym niezwiązanym z klimatem oraz wywołanym działalnością człowieka oraz zarządzanie ryzykiem w tym zakresie
- 3) Ochrona przyrody i różnorodności biologicznej, zielona infrastruktura

- 4) Gospodarowanie odpadami z gospodarstw domowych: zapobieganie powstawania odpadów, minimalizacji, segregacji, recyklingu, mechaniczno-biologicznego przetwarzanie odpadów, przetwarzanie termiczne
- 5) Ochrona, regeneracja i zrównoważone wykorzystanie obszarów Natura 2000
- 6) Ochrona, rozwój i promowanie publicznych walorów turystycznych i powiązanych usług turystycznych
- 7) Ochrona, rozwój i promowanie dziedzictwa naturalnego i ekoturystyki
- 8) Ochrona, rozwój i promowanie dziedzictwa kulturowego i usług w dziedzinie kultury
- 9) Gospodarka wodna i ochrona zasobów wodnych
- 10) Ograniczenie hałasu i poprawa jakości powietrza
- 11) Przebudowa i modernizacja dróg lokalnych tworzących transgraniczne sieci drogowe
- 12) Budowa nowych odcinków dróg lokalnych łączących transgraniczne sieci drogowe
- 13) Tworzenie i rozwój transgranicznego transportu publicznego
- 14) Modernizacja dróg dojazdowych do atrakcji turystycznych i obiektów dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego
- 15) Parkingi i miejsca postojowe przy atrakcjach turystycznych, obiektach dziedzictwa kulturowo-przyrodniczego (budowa, remont, modernizacja, wyposażenie w ładowarki do samochodów/rowerów elektrycznych, itp.)
- 16) Poprawa dostępu do rynku pracy (również transgranicznego)
- 17) Infrastruktura społeczna przyczyniająca się do włączenia społecznego
- 18) Infrastruktura na potrzeby kształcenia i szkolenia zawodowego oraz kształcenia osób dorosłych
- 19) Infrastruktura na potrzeby edukacji
- 20) Wzmacnianie zdolności instytucjonalnych instytucji publicznych i zainteresowanych stron do wdrażania projektów i inicjatyw w zakresie współpracy transgranicznej
- 21) Energia odnawialna, działania w zakresie efektywności energetycznej - promocja, wspólne analizy i strategię
- 22) Działania podnoszące świadomość i promujące proekologiczne zachowania mieszkańców, np. dotyczące spalania odpadów, selektywnej zbiórki odpadów, wymiany przestarzałych i złej jakości pieców grzewczych
- 23) Szkolenia, wymiana doświadczeń pomiędzy służbami ratunkowymi oraz wspólne ćwiczenia w zakresie transgranicznych akcji /działań ratowniczych
- 24) Inne: (tą kategorię trzeba było uzupełnić precyzując jakie wg indywidualnych potrzeb).

Najpopularniejszymi wśród polskich respondentów okazały się następujące:

- Ochrona, rozwój i promowanie dziedzictwa kulturowego i usług w dziedzinie kultury (10)

- Ochrona, rozwój i promowanie publicznych walorów turystycznych i powiązanych usług turystycznych (9) , a także Ochrona, rozwój i promowanie dziedzictwa naturalnego i ekoturystyki (9)
- Ochrona przyrody i różnorodności biologicznej, zielona infrastruktura (7) oraz Modernizacja dróg dojazdowych do atrakcji turystycznych i obiektów dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego (7).

Jeśli skonfrontować te informacje z odpowiedziami udzielonymi przez samorzady słowackie, wśród których odzew na prośbę o wypełnienie ankiety był niewielki – 18 jednostek wzięło udział w tej ankiecie, co stanowi niespełna 18 % liczby samorządów członkowskich słowackiej części Euroregionu Tatry, to można wysnuć następujące wnioski:

- Zbieżne z polskimi respondentami są odpowiedzi na temat rodzaju projektów, które chcieliby realizować – najpopularniejsze to inwestycyjne (16) i mikroprojekty (14). Natomiast znacznie mniej zainteresowanych jest projektami miękkimi (jedynie 5).
- Najpopularniejsze tematyki to: turystyka (14) i ochrona środowiska (14), następnie dziedzictwo kulturowe i jego ochrona i upowszechnianie (13) oraz dziedzictwo przyrodnicze i jego ochrona i upowszechnianie (10), a także transport drogowy (10 - znaczna rozbieżność w oczekiwaniu ze stroną polską). Marginalne zainteresowanie wzbudziły edukacja(3) oraz sprawy społeczne (2).

Najpopularniejszymi wśród słowacki respondentów okazały się następujące kategorię działań:

- Ochrona, rozwój i promowanie dziedzictwa kulturowego i usług w dziedzinie kultury (12)
- Ochrona, rozwój i promowanie publicznych walorów turystycznych i powiązanych usług turystycznych (10) oraz Gospodarowanie odpadami z gospodarstw domowych: zapobieganie powstawania odpadów, minimalizacji, segregacji, recyklingu, mechaniczno-biologicznego przetwarzanie odpadów (10 – rozbieżność odpowiedzi z polskimi respondentami),
- Ochrona przyrody i różnorodności biologicznej, zielona infrastruktura (9)
- Ochrona, rozwój i promowanie dziedzictwa naturalnego i ekoturystyki (7) oraz Parkingi i miejsca postojowe przy atrakcjach turystycznych, obiektach dziedzictwa kulturowo-przyrodniczego (budowa, remont, modernizacja, wyposażenie w ładowarki do samochodów/rowerów elektrycznych, itp.) (7).

Na podstawie wypełnionych ankiet, można stwierdzić, że wśród zarówno polskich jak i słowackich samorządów w większości zbieżne są oczekiwania co do rodzaju tematyki i kategorii działań projektowych, biorąc pod uwagę najliczniej wybierane odpowiedzi. Natomiast ze względu na nikły udział respondentów zwłaszcza słowackich wątpliwość budzi reprezentatywność uzyskanych informacji.

Podsumowując, w ramach partnerstw występujących nawiązanych wśród samorządów polskich i słowackich w Euroregionie Tatry rozmaite są wzorce współpracy. Na ich charakter wpływa wiele czynników, które rzutują na formę współpracy, tematykę i skalę wspólnych przedsięwzięć. Do takich czynników, które przesądzają o jakości i trwałości partnerstw są konkretni ludzie podejmujący współpracę w samorządach. Od ich komunikatywności,

otwartości na nowe wyzwania, kreatywności, strategicznego myślenia i rzetelności w działaniu zależy jakość prowadzonej współpracy.

W tym miejscu nie sposób nie wspomnieć o odejściu w 2020 r. dwóch znamienitych osobowości, wspaniałych samorządowców, orędowników dobrosąsiedzkiej współpracy polsko- słowackiej i współzałożycieli Euroregionu „Tatry”. W styczniu zmarł inż. Jan Skupin, były burmistrz Kieżmarku i pierwszy prezes słowackiej części Euroregionu, a pod koniec sierpnia żegnany był mgr inż. Wendelin Haber, inicjator utworzenia Euroregionu i wieloletni Przewodniczący Rady tego stowarzyszenia (od 24.08.1994 r. do dnia 02.03.2011 r.), były wójt Gminy Łąpsze Niżne, Honorowy Prezes Euroregionu „Tatry”, odznaczony Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski i Srebrnym Medalem Ministerstwa Spraw Zagranicznych Republiki Słowackiej. Stanowili oni doskonały wzorzec do naśladowania, a rezultaty ich działań mogą nadal inspirować do harmonijnego, życzliwego i owocnego współdziałania na pograniczu polsko słowackim.

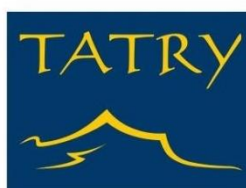
Publikacja wyraża jedynie poglądy autora i nie może być utożsamiana z oficjalnym stanowiskiem Ministerstwa Spraw Zagranicznych RP.

Teresa Siaškiewicz

Nowy Targ, dnia 15.12.2020 r.

Rzeczpospolita Polska
Ministerstwo
Spraw Zagranicznych

EUROPEJSKIE
UGRUPOWANIE
WSPÓŁPRACY TERYTORIALNEJ

EURÓPSKE
ZOSKUPENIE
ÚZEMNEJ SPOLUPRÁČE

Analiza zrealizowana dla Europejskiego Ugrupowania Współpracy Terytorialnej TATRY w ramach zadania publicznego pt. „Współpraca, która wzmacnia i rozwija kluczem do pozytywnego wizerunku Polski na arenie międzynarodowej” finansowanego przez Ministerstwo Spraw Zagranicznych RP w konkursie „Dyplomacja publiczna 2020 – nowy wymiar”.